

Радојко Дамјановић

ПРИЛОГ ЗА РАСПРАВУ О РЕФОРМИ
ОБРАЗОВНОГ СИСТЕМА

Као што је цело друштво захваћено таласом реформи, тако је и један његов сегмент – *образовни систем*, такође пред великим изазовом промена. Промене се односе на достизање свега оног што је пропуштено у времену тешке изолације као и на праћење свих оних савремених трендова који се могу забележити у актуелном тренутку. Образовни систем западне Европе, као и Америке, такође су у променама које се односе на иновације у методама наставе као и у осталим њеним сегментима.

У том циљу је код нас у последње време организовано мноштво разних семинара који третирају наведену проблематику. Један од њих је и семинар насловљен као *Образовање за критичко мишљење*, чији сам полазник био у својству наставника математике. Семинар се у приличној мери имплицитно ослањао на већ познате садржаје *Активне наставе*.

Када је реч о примени метода које су биле третиране на поменутом семинару, могуће је развити широку дискусију у математичким круговима и изложити их жестоким критикама *за* или *против*. Међутим, није ми жеља да овом приликом о томе расправљам, већ само да дам један практичан прилог поменутој дискусији, која бих волео да буде предмет неке сесије која би се бавила компаративном анализом традиционалне и активне наставе уз равноправно учешће заговорника обеју опција.

Мишљења сам да су математичари-практичари (колеге из наставе) на задату тему већ заузели одређени став који је по мом уверењу сасвим у реду: новим методама повремено освежити наставу математике, коју, како то рече проф. Липковски, ако већ не можемо учинити лакшом, можемо учинити занимљивијом. Веома је важно истаћи да се у примени нових метода у настави математике мора уочити и апстраховати-елиминисати површност у обради и усвајању појмова, што би у супротном могло имати несагледиве последице.

Као резултат учешћа на семинару *Образовање за критичко мишљење* јесте један пробни час изведен потпуно у духу тамо изложених метода. Радил смо, између осталог, у групи од три математичара-колега из наставе и пар педагога-психолога (популарно смо их назвали *пенси*). Резултат нашега рада јесте једна

Редакција је уверена да ће овакав, „нови приступ реализацији наставе математике“ наићи на подељена мишљења и реакције наставника. Чланак објављујемо са циљем да подстакнемо колеге на размишљање и критички однос према овом значајном питању.

скица за час, коју сам дорадио и од ње направио тзв. сценарио за обраду једне наставне јединице у шестом разреду основне школе и то реализовао у три одељења.

Реакција деце је била, према мини-анкети коју сам обавио после одржаног часа, отприлике следећа:

- „... мислим да чешће треба овако да се ради, ...“
- „Све у свему час је био супер.“
- „... лепо смо се забављали, ...“
- „Волео бих да буде што више оваквих часова да би они што слабо знају математику боље упознали овај предмет уз групни рад.“
- „... Чак је и слабијим ђацима некако лакше било да схвате ... Оваква настава би донела много више занимљивости сваком часу и засигурно би деца најмање два пута више памтила него на обичном часу.“
- „... волела бих да оваквих часова буде више, и да у будућности овакви часови постану наша свакодневица.“
- „... Сви смо радили групно тако да је било веома занимљиво.“
- „Од како сам кренула у шести разред овај час ми је био најзанимљивији.“
- „... Није ми се свидела задња игра јер је била да се уради задатак који је био веома тежак, али моји другови, другарице и ја смо после велике муке успели да га решимо.“

Иако ове реакције деце нису валидна евалуација изведеног часа, јер по мом мишљењу вредност и домети неке методе се морају узети интегрално у ширем контексту тек примене стечених знања, оне речито говоре о ставу деце о спонтаном учењу које би могло повремено да се провлачи и кроз традиционалну наставу да би је, ако ништа друго, барем учинило занимљивијом.

Не бих даље износио ништа о предметном часу, већ бих само дао на увид стручне јавности његов сценарио, уз очекивање реакција својих колега (како старијих тако и млађих).

Сценарио: Површина правоугаоника и квадрата

Наставни предмет: Математика

Тема: Површина троугла и четвороугла

Наставна јединица: Површина правоугаоника и квадрата

Тип часа: обрада

Разред: шести

Циљеви: ученици треба да науче како се израчунава површина правоугаоника и квадрата када су мерни бројеви страница било који рационални бројеви; умеју да површину изражавају помоћу било које јединице (прелазе са једне у другу); оспособљавају се да успешно примењују формулу, брзо и тачно рачунају и критички разматрају добијене резултате; повезују нова са претходно стеченим знањима; стварају навике рада у групи и индивидуалног рада.

Главни кораци:

А. Формирање група (5 мин.)

Сваки ученик изуче по један листић на коме се налази слика (јабука, ципела, пас лопта, печурка). Извучена слика одређује припадност групи.

Б. Састављање (различитих) фигура (5 мин.)

Свака група од унапред припремљених квадрата (димензија 5×5) и правоугаоника (димензија 6×3) саставља колико је могуће фигура. Од састављених фигура издвајамо оне које имају име: правоугаоник, квадрат. Затим пребројавамо саставне делове именованих фигура – чиме је она измерена?

В. Читање текста (10 мин.)

Ученици читају адаптиран текст из уџбеника инсерг-техником (дато у прилогу).

Симбол: $\surd$ – за већ познато
 $+$ – за нову информацију
 $?$ – за нејасно.

Г. Извођење формуле (10 мин.)

На табли изводимо формулу и коментаришемо текст, заједнички.

Д. Примена стечених знања (10 мин.)

Свака група добија одређени задатак (дато у прилогу) применом методе коцке, али сваки ученик прво сам решава, па онда проверава решење у групи.

Ђ. Анализа рада по групама (5 мин.)

Ученици упоређују задатке по групама и коментаришу, тако што један из групе излаже. Ако неки задатак није успешно решен, наставник или неко од ученика пружа адекватну помоћ, тј. решава задатак.

Прилог број 1

ПОВРШИНА ПРАВОУГАОНИКА И КВАДРАТА

Површина правоугаоника

Познато је да за површину правоугаоника важи следеће тврђење:

Површина правоугаоника једнака је производу дужина његових суседних страница.

На језику симбола, ако су a и b дужине суседних страница, P ознака за површину правоугаоника, тада је

$$\boxed{P = a \cdot b} \quad (\text{погледај слику}).$$

Размотримо следеће примере.

ПРИМЕР 1. Израчунај површину правоугаоника дужине 6 cm и ширине 3,5 cm.

Решење. Нека је: $a = 6$ cm, $b = 3,5$ cm, $P = ?$.

На основу претходно наведеног тврђења следи:

$$P = a \cdot b, \quad \text{тј.} \quad P = 6 \cdot 3,5,$$

$$\boxed{P = 21 \text{ cm}^2.}$$

Напомена. (1) Упореди добијени резултат са сликом.

(2) Уочи да површина шрафираног дела слике износи 3 cm^2 .

ПРИМЕР 2. Колика је површина правоугаоника чије су странице 43 mm и 3,7 cm?

Решење. Нека је: $a = 43 \text{ mm} = 4,3$ cm, $b = 3,7$ cm, $P = ?$.

Да бисмо могли да израчунамо површину задатог правоугаоника, морали смо најпре да изразимо дужине страница истим мерним јединицама, на пример, сантиметрима. Тада је:

$$P = a \cdot b, \quad \text{тј.} \quad P = 4,3 \cdot 3,7,$$

$$\boxed{P = 25,91 \text{ cm}^2.}$$

Површина квадрата

Већ смо говорили о квадрату као о правоугаонику чије су суседне странице једнаке ($a = b$), из чега овда можемо да изведемо следеће тврђење:

Површина квадрата једнака је квадрату дужине његове стране.

Симболима то записујемо овако:

$$P = a \cdot b$$

ПРИМЕР 3. Нађи површину квадрата чија страница износи $12\frac{2}{3}$ m.

Решење. Дакле, $a = 12\frac{2}{3}$ m, $P = ?$.

Пошто знамо да је $P = a^2$, тада је:

$$P = \left(12\frac{2}{3}\right)^2, \quad \text{тј.} \quad P = 12\frac{2}{3} \cdot 12\frac{2}{3},$$

$$P = 160,44 \text{ m}^2,$$

што представља тражену површину.

Прилог број 2

ЗАДАЦИ ЗА МЕТОДУ БАЦАЊА КОЦКЕ

Сваку страну коцке обележимо једним од следећих слова: ж, љ, њ, ф, ц, ш. Затим сваком слову кореспондирамо по један задатак који ће добити група да решава (случајним избором – бацањем коцке), на следећи начин:

- ж: Колико ари има воћњак облика правоугоника чије су странице 32 m и 22 m?
- љ: Колико је плочица у облику квадрата странице 12 cm потребно за поплочавање пода купатила дугачког 11,80 m и широког 2,30 m?
- њ: Платно дугачко 25 m и широко 120 cm намотано је у тубу. Израчунај колика је површина тога платна.
- ф: Странице правоугоника су 3 m и 7 m. Израчунај страницу квадрата чији је обим једнак обиму датог правоугоника.
- ц: Улицу дугачку 845,5 m и широку 6,40 m треба асфалтирати. Могуће је поставити само 4000 m² асфалта. Са колико процената могу да се заврше радови?
- ш: Конструираши правоугли троугао чије су катете 9 cm и 12 cm. Измери хипотенузу. Израчунај површину квадрата чија је страница једнака једној катети. Израчунај површину квадрата чија је страница једнака другој катети. Колика је површина квадрата чија је страница једнака хипотенузи?